

19.4.2021

Asia: Lausuntopyynnöt Tenon vesistön kalastussäännön muutoksista vuodelle 2021 (VN/9706/2021, VN/9785/2021, VN/9788/2021)

Maa- ja metsätalousministeriö

Lausunto

1 Johdanto

Maa- ja metsätalousministeriö pyytää Luonnonvarakeskukselta lausuntoa Tenon vesistön kalastussäännön muutoksista vuodelle 2021 (mmm lausuntopyynnöt: VN/9706/2021, VN/9785/2021, VN/9788/2021).

2 Lausunto

Lausuntonaan Luonnonvarakeskus esittää seuraavaa:

Suomalais-norjalainen Tenojoen lohikantojen seuranta- ja tutkimusryhmä (myöhemmin tutkimusryhmä) on viimeisessä raportissaan (1/2020) ja sen nojalla laaditussa kirjelmässään (23.3.2021) todennut Tenojoen lohikantojen olevan ennennäkemättömän heikossa tilassa. Kutukantatavoitteita ei saavutettu vuonna 2020 yhdessäkään populaatiossa (arvioon käytetyn toisen geneettisen menetelmän mukaan tavoite saavutettiin kolmessa pienessä lohikannassa viidestätoista arvioidusta), ja kutukantatavoitteet jäivät pääosin saavuttamatta myös pidemmällä neljän vuoden tarkastelujaksolla (2017-2020). Lisäksi arvio Tenojoen vesistöön vuonna 2020 suunnanneesta lohimäärästä merellä ennen rannikkokalastusta oli pienempi kuin vesistön yhteenlaskettu kutukantatavoite. Tenojoen vesistön lohikantakokonaisuudessa ei siis ollut vuonna 2020 lainkaan hyödynnettävää ylijäämää, eli kaikki lohenkalastus vaikutti suoraan kutukantatavoitteiden täyttymättä jäämiseen. Vastaavasti vuodelle 2021 ennustetaan heikkoa lohikautta. Samasta vaelluspoikasvuosiluokasta peräisin olevien lohien peräkkäisten vuosien runsauksien välillä (jokeen palaavat ensimmäisen, toisen ja kolmannen merivuoden jälkeen) on tyypillisesti selvä korrelaatio, joten kahden peräkkäisen vuoden (2019, 2020) heikkojen yhden merivuoden lohien määrien ja vuoden 2020 heikon kahden merivuoden lohien määrän perusteella voi ennustaa kesälle 2021 varsin heikkoa kahden ja kolmen merivuoden lohien, etupäässä naaraiden, nousua.

Vuonna 2017 voimaan astunut Tenojoen vesistön uusi kalastussääntö ei ole vielä ehtinyt vaikuttaa niihin lohivuosisluokkiin, joista vuosina 2020 ja 2021 Tenojokeen nousevat lohet ovat peräisin. Siksi vuodesta 2017 alkaen pienentynyt kalastuskuolevuus ei vielä näy nousevien lohien määrissä, mutta on ollut positiivisesti vaikuttamassa kalastuskuolevuuteen ja siten kutukantaan jäävien lohien osuuteen nousevista kaloista. Vuosina 2019 ja 2020

19.4.2021

kutuvaelluksellaan olevat lohet ovat pääosin peräisin vuosien 2012-2014 kutukannoista, jotka eivät seurantatietojen mukaan olleet erityisen heikkoja verrattuna joihinkin aiempiin vuosiin, jopa päinvastoin. Vuosien 2019 ja 2020 vähäisiin nousukalamääriin on ilmeisesti ollut vaikuttamassa muita, aiempiin vuosiin verrattuna vahvempia kuolevuutta lisääviä tekijöitä, todennäköisimmin merivaelluksen aikana. Tähän viittaavat myös havainnot eräiltä muilta Norjan Finnmarkin alueen lohijoilta.

Tenojoen tutkimusryhmä on alkuvuodesta 2021 suosittanut kalastuskuolevuuden säätämistä mahdollisimman pieneksi lohikantojen suojelemiseksi ja elpymisen mahdollistamiseksi. Biologisesta näkökulmasta tarkasteltuna lohenkalastuksen kieltäminen kokonaan Tenojoen vesistöissä ja läheisillä merialueilla on tässä tilanteessa vahvin, nopein ja vaikuttavin keino puuttua tilanteeseen: täyskielto tarjoaa suurimman todennäköisyyden elpymisen onnistumiseen ja sen mahdollisimman pikaiseen käynnistymiseen.

Tenojoen ja sen sivujokien muun kalan pyynnin mahdollistavat kalastussäännöt sekä siihen liittyvät uudet ehdotetut kalastusjärjestelyt ovat oikeansuuntaisesti edistämässä Tenojoen kalastusmahdollisuuksien osittaista ylläpitämistä kaudella 2021. Mikäli lohenkalastus päätetään kokonaan kieltää, myös kaikessa muussa kalastuksessa tulisi tällöin tiukasti välttää loheen kohdistuvaa kalastuskuolevuutta. Nyt esitetyt poikkeavat määräykset muun kalan pyynnille tukevat tätä pyrkimystä.

Tenojoen muiden kalalajien (mm. harjus ja taimen) tila tunnetaan heikosti. Mikäli näiden lajien kalastusta tehostetaan merkittävästi vuonna 2021 ja mahdollisesti myös pidemmällä ajalla, pitäisi tulevaisuudessa pyrkiä arvioimaan kalastustehon kasvun vaikutuksia myös näiden lajien kantojen tilaan.

Sirpa Thessler, yksikönjohtaja

Lausunnon valmistelija(t): *Jaakko Erkinaro, tutkimusprofessori ja Panu Orell, tutkija*